

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาแพลงก์ตอนสัตว์ในบริเวณป่าชายเลนอำเภอลิเกา จังหวัดตรัง ในช่วงเวลา ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2539 ถึง เดือนพฤษภาคม 2540 โดยการศึกษาในครั้งนี้เน้นศึกษากุ้งและปู วยอ่อน สรุปผลได้ดังนี้

1. แพลงก์ตอนสัตว์ทั่วไป

1.1 แพลงก์ตอนสัตว์ทั่วไปที่พบในป่าชายเลนอำเภอลิเกา มีทั้งหมด 42 กลุ่ม จาก 15 ไฟล์ม มีความหนาแน่นเฉลี่ยของแพลงก์ตอนสัตว์รวมอยู่ในช่วง $1.02 \times 10^0 - 3.95 \times 10^0$ ตัวต่อหน้า 100 ลูกบาศก์เมตร ประกอบด้วยแพลงก์ตอนสัตว์ถาวร 21 กลุ่ม จาก 7 ไฟล์ม มีความหนาแน่นรวมคิดเป็นร้อยละ 80 ของแพลงก์ตอนสัตว์ทั้งหมด และแพลงก์ตอนสัตว์ชั่วคราว 21 กลุ่ม จาก 12 ไฟล์ม มีความหนาแน่นรวมคิดเป็นร้อยละ 20 ของแพลงก์ตอนสัตว์ทั้งหมด

1.2 แพลงก์ตอนสัตว์กลุ่ม copepod เป็นแพลงก์ตอนสัตว์กลุ่มเด่นพบในปริมาณมากที่สุด มีความหนาแน่นคิดเป็นร้อยละ 57.87-87.55 ของปริมาณแพลงก์ตอนสัตว์ทั้งหมดที่พบในแต่ละเดือน แพลงก์ตอนสัตว์กลุ่มเด่นที่พบรองลงมาจากกลุ่ม copepod เรียงลำดับตามความหนาแน่นจากมากไปน้อย ได้แก่ ตัวอ่อนระยะ nauplius ของ crustacean, ตัวอ่อนหอยฝาเดียว, ตัวอ่อนหอยสองฝา, larvacean, foraminifera, หนอนขน, polychaete, ตัวอ่อนเพรียง และแพลงก์ตอนสัตว์กลุ่ม sergestidae ความหนาแน่นที่พบมีค่าน้อยกว่ากลุ่ม copepod มาก โดยมีความหนาแน่นของแต่ละกลุ่มน้อยกว่าร้อยละ 20 ของความหนาแน่นแพลงก์ตอนสัตว์ทั้งหมดที่พบในแต่ละเดือน แต่เป็นกลุ่มแพลงก์ตอนสัตว์ที่พบได้เสมอตลอดช่วงเวลาที่เก็บตัวอย่างและพบได้เกือบทุกสถานี สำหรับแพลงก์ตอนสัตว์กลุ่มอื่นๆ เป็นพวกซึ่งพบในปริมาณเล็กน้อย และพบได้เฉพาะบางช่วงเวลาและในบางสถานีเก็บตัวอย่างเท่านั้น

1.3 การกระจายปริมาณของแพลงก์ตอนสัตว์กลุ่ม copepod มีแนวโน้มไปในลักษณะเดียวกันกับการกระจายของปริมาณแพลงก์ตอนสัตว์รวม เนื่องจากเป็นกลุ่มแพลงก์ตอนสัตว์ซึ่งมีปริมาณมากที่สุดในพื้นที่ป่าชายเลนบริเวณนี้ พบหนาแน่นมากที่สุดในเดือนมีนาคม 2540 ในขณะที่น้ำกำลังขึ้น มีความหนาแน่นเฉลี่ย 3.00×10^0 ตัวต่อหน้า 100 ลูกบาศก์เมตร และมีปริมาณน้อยที่สุดในเดือนพฤษภาคม 2539 จากการเก็บตัวอย่างในขณะที่น้ำกำลังขึ้น มีความหนาแน่นเฉลี่ย 0.73×10^0 ตัวต่อหน้า 100 ลูกบาศก์เมตร การกระจายตามสถานีมีแนวโน้มว่าในบริเวณป่าชายเลนตอนในมีความหนาแน่นมากกว่าในป่าชายเลนตอนนอก ส่วนการกระจายของแพลงก์ตอนสัตว์กลุ่มเด่นกลุ่มอื่น ได้แก่ ตัวอ่อนหอย, larvacean, foraminifera, หนอนขน, polychaete, ตัวอ่อนเพรียง และแพลงก์ตอนสัตว์กลุ่ม sergestidae พบหนาแน่นในบริเวณป่าชายเลนตอนนอกมากกว่าในบริเวณป่าชายเลนตอนใน

1.4 การศึกษาลักษณะประชากรของแพลงก์ตอนสัตว์ พบว่าในขณะน้ำกำลังขึ้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่อยู่บริเวณป่าชายเลนตอนนอก (สถานีที่ 1-2) ป่าชายเลนตอนกลาง (สถานีที่ 3-4) และป่าชายเลนตอนใน (สถานีที่ 5-6) โดยมี แพลงก์ตอนสัตว์กลุ่มเด่นที่พบในแต่ละบริเวณ เป็นกลุ่มเดียวกันทั้งในขณะน้ำกำลังขึ้นและขณะน้ำขึ้นสูงสุด ได้แก่ แพลงก์ตอนสัตว์กลุ่ม copepod, ตัวอ่อนหอย, nauplius larvae และ larvacean และพบแพลงก์ตอนสัตว์บางชนิดเป็น characteristic group สามารถใช้เป็นตัวแสดงลักษณะเฉพาะของประชากรแพลงก์ตอนสัตว์ในแต่ละบริเวณได้ เช่น rotifer เป็นแพลงก์ตอนสัตว์น้ำจืด-น้ำกร่อย พบเป็น characteristic group ในกลุ่มของแพลงก์ตอนสัตว์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแพลงก์ตอนสัตว์ที่อาศัยอยู่ในบริเวณสถานีตอนในที่น้ำมีความเค็มต่ำ คือ มีความเค็มเฉลี่ย 20.7 ส่วนในพันส่วน ในขณะที่ foraminifera เป็น characteristic group ของประชากรแพลงก์ตอนสัตว์ที่อาศัยอยู่บริเวณสถานีตอนนอกที่น้ำมีความเค็มสูง มีความเค็มเฉลี่ย 26.72 ส่วนในพันส่วน) ส่วนในขณะน้ำขึ้นสูงสุดประชากรแพลงก์ตอนสัตว์จะแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม แต่ไม่เห็นความแตกต่างระหว่างสถานีและระหว่างเดือนที่เก็บตัวอย่าง เนื่องจากจากอิทธิพลของน้ำทะเลสามารถไหลเข้าไปถึงสถานีที่อยู่ด้านในสุดทำให้เกิดการผสมผสานของมวลน้ำ โดยสังเกตได้จากความเค็มเฉลี่ยของน้ำในบริเวณที่พบประชากรแพลงก์ตอนสัตว์แต่ละกลุ่ม ในขณะน้ำขึ้นสูงสุดมีค่าใกล้เคียงกัน

2. แพลงก์ตอนสัตว์กลุ่มกุ้งวัยอ่อน

2.1 กุ้งวัยอ่อนที่พบในบริเวณป่าชายเลนอำเภอเสนา มีทั้งหมด 16 ชนิด จาก 5 ครอบครัว ได้แก่ ครอบครัว Penaelidae 2 ชนิด ประกอบด้วย *Peneaus* 1 ชนิด และ *Sicyonia* 1 ชนิด, ครอบครัว Palaemonidae ประกอบด้วยกุ้งวัยอ่อน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 เป็นกุ้งวัยอ่อนในระยะ zoea พบ 3 ชนิด กลุ่มที่ 2 เป็นกุ้งวัยอ่อนในระยะ last zoea stage พบ 5 ชนิด, ครอบครัว Alpheidae พบ 1 ชนิด, ครอบครัว Hippolytidae พบกุ้งวัยอ่อน 4 ชนิด และ ครอบครัว Processidae พบเพียงชนิดเดียว

2.2 ครอบครัวที่พบมีความหนาแน่นมากที่สุด คือ Alpheidae ซึ่งเป็นครอบครัวของพวกกุ้งขีดขั้น (ร้อยละ 36.13) รองลงมาคือครอบครัว Hippolytidae (ร้อยละ 34.04) ครอบครัว Palaemonidae (ร้อยละ 29.02) ครอบครัว Penaelidae ซึ่งเป็นครอบครัวของพวกกุ้งทะเล (ร้อยละ 0.82) และ ครอบครัว Processidae พบน้อยที่สุด (ร้อยละ 0.19)

2.3 ความหนาแน่นเฉลี่ยของกุ้งวัยอ่อนรวมในแต่ละเดือนอยู่ในช่วง 42-2,401 ตัวต่อน้ำ 100 ลูกบาศก์เมตร ความหนาแน่นสูงที่สุดพบในเดือนธันวาคม 2539 ขณะน้ำขึ้นสูงสุด และความหนาแน่นต่ำสุดพบในเดือนมิถุนายน 2539 ขณะน้ำขึ้นสูงสุดเช่นเดียวกัน การกระจายความหนาแน่นตามสถานีของกุ้งวัยอ่อนรวมไม่มีรูปแบบชัดเจน แต่พบว่าลักษณะประชากรกุ้งวัยอ่อนมีการจัดกลุ่มโดยมีความเค็มเป็นปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการแบ่งกลุ่มกุ้งวัยอ่อนที่พบในขณะน้ำกำลังขึ้น โดยจะพบว่า Alpheidae sp. 1 ซึ่งเป็นกุ้งชนิดเด่นจากการศึกษาในครั้งนี้เป็นกุ้งที่อาศัยอยู่ในป่าชายเลนตลอดช่วงชีวิตและมีการกระจายทั่วไปตลอดลำคลองทั้งในขณะน้ำกำลังขึ้นและขณะน้ำขึ้นสูงสุด กุ้งชนิดเด่นรองลงไป ได้แก่ Hippolytidae sp. 1, Hippolytidae sp. 3 และ Palaemonidae sp. 1 โดยจะพบ Hippolytidae sp. 1 อาศัยอยู่ในบริเวณที่น้ำมีความเค็มต่ำ (ความเค็มเฉลี่ยในบริเวณนี้เท่า

4. ปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่ทำการศึกษาค้นคว้าและพบว่า เป็นปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อความหนาแน่นและการกระจายของแพลงก์ตอนสัตว์ในป่าชายเลนบริเวณนี้ ได้แก่ ความเค็ม และปริมาณอาหาร (แพลงก์ตอนพืช) โดยมีปัจจัยรองที่ความสัมพันธ์ไม่เด่นชัด ได้แก่ อุณหภูมิ ความลึก และปริมาณออกซิเจนละลายน้ำ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่ไม่ได้ทำการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้แต่ น่าจะเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลร่วมกับปัจจัยหลักที่กล่าวมา ได้แก่ กระแสน้ำขึ้น-น้ำลง ลักษณะพื้นท้องน้ำ และ ความสัมพันธ์ระหว่างแพลงก์ตอนสัตว์ด้วยกันเองในแง่ของการเป็นผู้ล่าและเหยื่อ เช่น หนอนหนอนซึ่งเป็นผู้ล่า โดยมี copepod เป็นเหยื่อ

5. แพลงก์ตอนสัตว์ที่พบในป่าชายเลนอำเภอสทิงพระ จากการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ พบว่า มีบทบาทในระบบนิเวศป่าชายเลนหลายประการ ได้แก่ การเป็นแหล่งอาหารสำหรับสัตว์น้ำชนิดอื่น ซึ่งถือเป็นบทบาทหลัก กลุ่มที่สำคัญที่สุด คือ แพลงก์ตอนสัตว์กลุ่ม copepod และมีบทบาทเกี่ยวกับการ recruitment ของสัตว์น้ำทั้งสัตว์มีน้ำและสัตว์หน้าดิน เช่น polychaete larvae, ตัวอ่อนหอย และ crustacean larvae ชนิดต่างๆ โดยเฉพาะ *Lucifer* larvae, กุ้งวัยอ่อนครอบครัว Alpheidae และ ปูวัยอ่อนครอบครัว Grapsidae และ ครอบครัว Ocypodidae นอกจากนี้ยังพบว่าแพลงก์ตอนสัตว์ที่พบจากการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ยังมีบทบาทต่อระบบนิเวศในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโตของพันธุ์ไม้ป่าชายเลนด้วย เช่น ตัวอ่อนเพรียง

6. นอกจากผลการศึกษาแพลงก์ตอนสัตว์ในบริเวณป่าชายเลนอำเภอสทิงพระ จังหวัดตรัง จะแสดงให้เห็นว่าแพลงก์ตอนสัตว์ทั่วไปที่พบรวมทั้งกุ้งและปูวัยอ่อนในบริเวณนี้ จะมีความหลากหลายของชนิดและปริมาณค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับการศึกษาในบริเวณอื่นๆ แล้ว ผลการศึกษาค้นคว้าทั้งหมดที่กล่าวมายังแสดงให้เห็นว่าป่าชายเลนอำเภอสทิงพระ จังหวัดตรัง เป็นบริเวณที่มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติอยู่มากบริเวณหนึ่ง เนื่องจากมีความอุดมสมบูรณ์ของอาหาร มีบทบาทในการถ่ายทอดพลังงานหลายรูปแบบ และมีความหลากหลายของถิ่นที่อยู่ (microhabitat) ประกอบกับป่าชายเลนในบริเวณนี้เป็นที่ตั้งของชุมชนขนาดเล็ก ผลกระทบจากการปล่อยของเสียหรือน้ำทิ้งจากชุมชนจึงยังเกิดขึ้นน้อย ปัจจัยสิ่งแวดล้อมในบริเวณนี้จึงยังไม่ได้รับผลกระทบมากนัก ทำให้ป่าชายเลนบริเวณนี้มีความเหมาะสมสำหรับเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำนานาชนิด จึงสมควรให้มีจัดการการใช้ประโยชน์และมีการอนุรักษ์ไว้เพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำและสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน

